

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ХОДІ ВИВЧЕННЯ СТУПЕНІВ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Останні роки ХХ та початок ХХІ століть ознаменувалися значними змінами у соціально-економічному розвитку України, у тому числі в її освітній сфері. Значно активізувалися міжнародні зв'язки нашої держави, посилюється її авторитет у світовому і європейському просторі. Все це стало передумовою для вагомих трансформаційних процесів, які відбуваються у вітчизняній освітній галузі. Особливе місце серед них належить змінам у сфері навчання української та іноземних мов, зокрема оновленню та переосмисленню цілей навчання.

Метою нашого повідомлення є теоретичне осмислення компетентісного підходу у ході вивчення ступенів порівняння прикметників на уроках української та польської мови.

Нова програма для загальноосвітніх навчальних закладів не містить традиційного формулювання цілей навчання іноземних мов, проте побудована на основних компонентах міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції – лінгвосоціокультурній, дискурсивній, стратегічній та лінгвістичній. Попри досить активне дослідження сутності понять "компетентність", "компетенція" (П. Бех, О. Бігич, Т. Вольфовська,

Б. Гершунський, А. Богущ, О. Горошкіна, Е. Зеєр, О. Пометун, В. Сафонова, Г. Дідук-Ступ'як, С. Караман, О. Сібіль, О. Соловова) менше уваги приділяється розумінню й усвідомленню цілей компаративного навчання української та іноземних мов у світлі сучасного компетентісного підходу. У "Словнику іншомовних слів" за редакцією О.С. Мельничука зазначається, що "компетентність – поінформованість, обізнаність, авторитетність" [5, с. 345].

На думку Т. Вольфовської, компетентність – необхідний людині рівень сформованості досвіду міжособистісної взаємодії, щоб успішно функціонувати в суспільстві з урахуванням власних здібностей і соціального статусу [3, с. 13]. Комунікативна компетентність, як зазначає В. Булгакова, є показником поінформованості суб'єкта спілкування у сфері комунікації, задовільного оволодіння певними правилами, нормами поведінки, спілкування [2, с. 85].

У сучасній психології поняття «компетентність» трактується як готовність до діяльності.

Сучасна психолого-педагогічна наука трактує життєву компетентність особистості як здатність до якісного життя; розуміння своєї місії як людини, громадянина, що несе відповідальність як за своє життя, так і за майбутнє родини, держави, людства в цілому. Тому до життєвої компетентності вчені відносять уміння пізнавати себе, оточуючий світ; уміння змінювати себе не тільки відповідно до обставин, а постійно рухатись уперед, тобто еволюціонувати духовно і фізично через власне самовдосконалення.

Н. Ануфрієва визнає "комунікативну компетентність" складним феноменом, основу якого становлять певні здібності. До таких здібностей особистості, за Н. Ануфрієвою, належать:

- 1) здатність робити соціально-психологічний прогноз ситуації, в якій відбуватиметься спілкування, тобто здатність людини передбачати події;
- 2) здатність соціально-психологічно програмувати процес спілкування, спираючись на своєрідність комунікативної ситуації;
- 3) вміння "вживатися" в соціально-психологічну атмосферу комунікативної ситуації, тобто робити правильну оцінку позитивних і негативних аспектів ситуації спілкування;
- 4) здатність здійснювати соціально-психологічне управління процесами спілкування в комунікативній ситуації (організація уваги партнерів по спілкуванню, стимулювання їх комунікативної активності, управління процесом спілкування) [2, с. 84].

За Г. Китайгородською, комунікативна компетенція – це здатність брати участь у реальному спілкуванні не лише українською, а й іноземною мовою. Подібного погляду дотримує В. Булгакова. Вона розглядає комунікативну компетенцію як здатність людини до спілкування в одному або деяких видах мовленнєвої діяльності, яка являє собою набуту у процесі природної комунікації або спеціально організованого навчання особливу якість мовної особистості.

Аналізуючи контекст уживання поняття "компетенція", Н. Бібік робить висновок, що це є соціально закріплений освітній результат. А ідеальне, мислене передбачення результату

дійсності, за М.Д. Ярмаченком, називається ціллю (метою). Звідси, з певною часткою припущення, можна вказати на прямий зв'язок понять "компетенція" і "ціль", при якому формування певних компетенцій виступає як ціль навчання іноземної мови.

Під поняттям "компетентнісний підхід", як вважає О. Пометун, розуміють спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) та предметних компетентностей особистості [6]. Якщо сфера життя, в якій людина відчуває себе здатною до ефективного функціонування (тобто компетентною), є достатньо широкою, то йдеться про так звані ключові, чи життєві, компетентності. Якщо ж компетентність розповсюджується на вузьку сферу, наприклад, у рамках певної наукової дисципліни, то можна говорити про предметну чи галузеву компетентність.

За Ю. Мальованим, компетентнісний підхід – спрямування змісту навчання на забезпечення формування в учнів певних компетентностей, що розглядаються як здатність особистості успішно діяти у відповідних життєвих та навчальних ситуаціях і нести відповідальність за такі дії [1, с. 3].

У чинній програмі для загальноосвітніх навчальних закладів з орієнтацією на рекомендації Ради Європи з мовної освіти цілі навчання іноземних мов визначено в термінах іншомовної комунікативної компетенції. За цією програмою, оволодіння учнями міжкультурним іншомовним спілкуванням передбачає формування у них певного рівня комунікативної компетенції, яка включає мовленнєву та мовну, соціокультурну та соціолінгвістичну, дискурсивну і стратегічну компетенції.

Мовленнєва компетенція визначається як сукупність таких мовленнєвих умінь учнів: здійснювати усне спілкування в типових ситуаціях навчально-трудова, побутової та культурної сфер спілкування; розуміти на слух основний зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів та видів з різним ступенем розуміння їх змісту (читання з розумінням основного змісту, читання з повним розумінням змісту); зафіксувати та передати письмово необхідну інформацію.

У проекті державного освітнього стандарту виділяються чотири типи цілей навчання української та іноземних мов: практичні, виховні, розвиваючі й освітні. Визначення мовленнєвої компетенції в новій шкільній програмі відповідає визначенню практичної мети у проекті державного освітнього стандарту. Це порівняння дозволяє уточнити практичну мету навчання української та іноземних мов як формування в учнів мовленнєвої компетенції у чотирьох видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, говорінні, читанні і письмі) та мовних компетенцій (фонетичної, лексичної, граматичної, графічної).

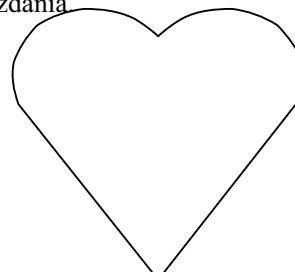
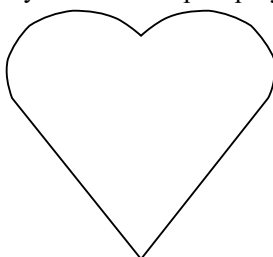
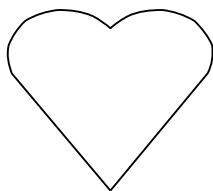
Компетентнісний підхід здійснений на компаративній основі допомагає полегшити навчальний процес, зокрема на уроках польської та української мовах при вивченні ступенів порівняння прикметників.

Позаяк ці мови є дотичними, адже їх розвиток і утвердження відбувалися паралельно, зумовлені різними історичними перипетіями, відтак це дає змогу учням швидше зрозуміти специфіку і парадигматичність утворення форми ступенів порівняння прикметників.

Проводячи теоретичні паралелі між спорідненими лінгвами, пропонуємо практично закріпити цей матеріал на прикладі вправ для ефективної рецепції, формування комунікативних навичок і ґрунтовному засвоєнню знань.

Ćwiczenie 1

Opiera się na porównaniu przymiotników wpisz przymiotniki w zdania

Pierwsze serduszko jest ..... ze wszystkich. Trzecie serduszko jest małe, ale drugie jest jeszcze ....., a pierwsze ..... . Drugie serduszko jest .....od pierwszego, ale ..... od trzeciego.

Odpowiedzi

Pierwsze serduszko jest najmniejsze ze wszystkich. Trzecie serduszko jest małe, ale drugie jest jeszcze mniejsze, a pierwsze najmniejsze. Drugie serduszko jest większe od pierwszego, ale mniejsze od trzeciego.

Завдання 1

На основі порівняння введіть прикметники в речення.

Перше сердечко є .....зі всіх.

Третє сердечко є мале, але друге є ще ....., а перше .....

Друге сердечко є .....від першого, але .....від третього.

Відповіді

Перше сердечко є найменше зі всіх.

Третє сердечко є мале, але друге є ще менше, а перше найменше.

Друге сердечко є більше від першого, але менше від третього.

Ćwiczenie 2

Podane przymiotniki wpisz według stopni:

Przymiotniki: zdrowszy, duży, ciemniejszy, większy, ciemny, lekki, największy, najlżejszy, drowy, najciemniejszy, najszybszy, szybki, szybszy, najzdrowszy.

Stopień równy - Stopień wyższy - Stopień najwyższy wzór: zdrowy – zdrowszy – najzdrowszy

Завдання 2

Запишіть прикметники за ступенями порівняння.

Прикметники: здоровіший, великий, темніший, більший, темний, легкий, найбільший, найлегший, здоровий, найтемніший, найшвидший, швидко, швидше, найздоровіший.

Ćwiczenie 3

Przeczytaj fragment, znajdź przymiotniki i podaj ich w stopniu wyższym i najwyższym.

Jak upajający, jak przepyszny jest letni dzień w Małorosji! Jak obezwładniająco upalne są te godziny gdy południe lśni w ciszy i znoju, a błękitny, niezmierny ocean, chylący lubieżnie swą kopułę nad ziemią, zda się zasnął, tonąc w słodkiej omdlałości, tuląc i obejmując bogdanekę w swych powietrznych objęciach! W niebiosach — ni obłoku. W polu — ni szmeru. Wszystko jakby umarło; tylko w górze, w otchłani nieba drży skowronek i srebrne pieśni spływają po stopniach powietrznych na zakochaną ziemię, a w stepie z rzadka odzywa się krzyk czajki albo dźwięczny głos przepiórki. Niebosiężne dęby, jakby odpoczywając beztrudno, stoją leniwie i bez myśli, a oślepiające groty słonecznych promieni zapalają malownicze masy liści, rzucając na inne czarne jak noc cień, który tylko przy silnym wietrze mieni się złotem. Szare stogi siana i złote snopy zboża obozują w polu i koczują po jego nie- zmierzoności. Pochylone pod brzemieniem owoców, rozłożyste gałęzie czereśni, śliw, jabłoni, grusz; niebo, jego czyste zwierciadło — rzeka w zielonych, dumnie uniesionych ramach... jakże pełne upojnej zmysłowości jest małoruskie lato!

(Mikołaj Gogol)

Завдання 3

Прочитай уривок, знайди прикметники і подай їх у вищому та найвищому ступені порівняння.

Який чарівний, який розкішний літній день у Малоросії! Які млосогарячі ті години, коли полудень сяє серед тиші й спеки, і блакитний, незмірний океан, жагучим куполом схилившись над землею, здається, заснув, весь потонувши в млоті, пригортаючи й стискаючи прекрасну в ніжних обіймах своїх! На ньому ні хмаринки. В полі ні звуку. Все начебто вимерло; вгорі тільки в небесній глибині тремтить жайворонок, і срібні пісні летять повітряними сходами на закохану землю, та зрідка кигикання чайки чи дзвінкий голос перепела пролунає в степу. Ліниво й бездумно, ніби гуляючи без мети, стоять підхмарні дуби, і сліпучі удари сонячного проміння запалюють цілі мальовничі маси листя, кидаючи на інші темну, як ніч, тінь, на яку тільки при великому вітрі бризкає золото. Сірі скирти сіна й золоті снопи хліба табором розташовуються в полі й кочують по його безкрайності. Нагнулись від ваги плодів розлогі віти черешень, слив, яблунь, груш; небо, його чисте дзеркало — ріка в зелених, гордо піднятих рамках... Яке повне розкоші і солодкої знемоги малоросійське літо!

(Микола Гоголь)

Компетентність у ході вивчення ступенів порівняння прикметників дозволяє не лише збагатити словниковий запас учнів, а й сприяє підготовці класу при побудові висловлювань описового змісту, тобто практичному використанню в мовленнєвій діяльності.

Компаративний підхід на уроках української та польської мови сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу. Проводячи лексичні паралелі при вивченні ступенів порівняння прикметників учень прослідкує не лише схожість лексем мов, а й її творення.

Компетентність у компаративному вивченні мов закріплює знання рідної та збагачує знаннями іноземних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех П. 3 позицій комунікативної орієнтації // П. Бех Іноземні мови в навчальних закладах. – 2002. – № 1–2. – С. 34 – 40.
2. Булгакова В. Адаптувати людину до життя // В. Булгакова Іноземні мови в навчальних закладах. – 2005. – № 6. – С. 82 – 86.
3. Вольфовська Т. Комунікативна компетентність молоді як одна з передумов досягнення життєвої мети // Т. Вольфовська Шлях освіти. – 2001. – № 3. – С. 13 – 16.
4. Гоголь Н. В. Собрание сочинений в девяти томах. - М.: "Русская книга", 1994 – Т.1
5. Мельничук О. С. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. – К.: Головна редакція УРЕ, 1977. – 775 с.
6. Пометун О. Запровадження компетентнісного підходу – перспективний напрям розвитку сучасної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk.iatp.org.ua>.

Муц С.

Науковий керівник – доц. Ткачук О. М.

ХУДОЖНІЙ СВІТ ПОВІСТЕЙ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА «КНЯГИНЯ», «НЕСЧАСТНИЙ»

Великі поети-це сумління народу

І.Франко

Малюючи образи людей високих ідей, світлої мети, благородних ідеалів та стійких переконань, художник допомагає прискорювати майбутнє, урізноманітнювати теперішнє та утверджувати омріяне щастя на землі. Для митця художнього слова, Шевченка, властиво було у звичайному розкривати епохальне, в сьогоdnішньому – заграви прийдешнього, в постійному - новітнє і неординарне. Своєю грандіозною творчістю Кобзар підносив проблеми, які своїм значенням та сокровенністю зачіпали не одну душу і сягали далеко вперед. Художнє слово було неодмінним і важливим чинником його життєвої боротьби. Створена уявою письменника і втілена в повістях образна картина, що вимальована висловлюваннями та духовними феноменами уявлень, думок, переживань, представляє надзвичайно широкий, багатогранний і образний художній світ.

Мета статті – охарактеризувати художній світ у російськомовних повістях Шевченка «Княгиня», «Несчастный».

«Повісті Шевченка - важлива частина творчого спадку, яка дає можливість глибше дослідити особливості естетичних поглядів письменника» [3, 32]. Одними із найкращих російськомовних повістей Тараса Шевченка є повісті «Княгиня» і «Несчастный». У них автор представив себе як ерудована людина, якій притаманне синкретичність мислення, філософізм уяви та навичерпні художні барви. У цих творах помітна присутність багатоаспектності письменницької майстерності, комплексності художніх засобів та національного світогляду. «Побудова оповідної системи повістей свідчить про прагнення знайти нові наративні форми, використовуючи традиції сентиментальних мандрівок, епістолярних жанрів» [3, 32].

«Написані російською мовою повісті Шевченка – важлива частина художнього світу поета. Історія їх задуму і створення докладніше розкриває процес його духовного зростання й естетичних пошуків, пов'язаних із проблемами розвитку української літератури. Задум створених в останні роки життя повістей належить до раннього періоду творчості митця – до часу перебування в Петербурзі, коли особливо інтенсивно йшов процес його духовного й інтелектуального розвитку.» [3, 26].